

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

G. L. Baden,
Om Hvaksalverieog
Embedsexaminer &
Arl. af A. F. Lassus
Alage.

Om

Abkalkulering

og

Embedsexaminer.

Indledning

af

Løgen Hr. N. F. Lassens Ande
over tre Fyenske Embedsmænd.

---

af

Dr. Gustav Ludvig Baden.

Kjøbenhavn 1828.

Trykt paa Forfatterens Forlag,
hos Bernhard Schlesinger.

M a a t r y k k e s .

I Kjøbns Politieret d. 7 Januar 1828.

P. Eberlin.

Det er en Følge af alle menneskelige Indretningers Usuldkommenhed — og Staternes Indretninger ere ikke de mindst usuldkomne — at de nyttigste, de retfærdigste Love stundum i Udsøvelsen blive uretfærdige. Den almindelige Retslære faaer selv for den Kærde ofte et ganske andet Udseende i Contoiret, end den havde for ham i Studeerkammeret. Heraf og det bekjendte Brofarbikon: summum jus summa injuria o: den største Ret er ofte den største Uret. Alligevel er det vist, at Deres Klogskab, som det paaligger at vaage over Lovens Overholdelse, meget kan forebygge en saadan Uretfærdighed, hvad derimod er vanskeligt for den i Staterne dømmende Autoritet, der skal og bør følge Lovens Bogstav. — Ingen kan nægte, at Staternes Love mod Kvalfalvere ere saa retfærdige som nyttige, og at de befalede Prøver, som de, der vil være praktiske Læger, skal underkaste sig, derfor ere hensigtsmæssige og nødvendige. Dog lærer Erfaring, at der nu og da gives juridiske Kvalfalvere, som alligevel ikke ere Fuskere i Kunsten, hvorimod der og gives mange virkelige Kvalfalvere, som dog ikke juridisk

ere det. Indlysende Beviser herfor høves i den i disse Dage trykt udkomne Anke fra Lægen Lassen over 3 Fyenske Embedsmænd.*) Denne Anke godtgjør utvilsomt, at den uexaminerede Hr. Lassen besidder grundige baade medicinske og chirurgiske Kundskaber, og dertil, i at udøve disse Kundskaber, en stor Færdighed i sine chirurgiske Operationer og et sjældent Held i sin medicinske Praktik. Hr. Lassen har saaledes lykkelig og varig helbredet selv de Patienter, som forgiæves havde søgt Fyens med Grund agtede 2 Læger den nu forævigede Bøiesen og Hr. Regimentschirurg Jacobsen i Odense. Lovlig erhvervede Beviser for hans Curer fra selve de Helbredede eller deres nære Frønder og Attester fra mange agtbare Præster i alle Landets Kanter vil man finde Nok af i Anken. Alle disse Beviser og Attester vise og Attestatus fra en med de sædvanlige Kvalifikationer ganske modsat Side.**)

De vise, at Hr. Lassen har udført nogle af sine største Curer uden al Betaling for flere Keiser til den Syge, for udlagte Medicamenter, og for sin Umage — fordi Patienten deels var fattig, deels havde søgt kostbar Hjælp hos Provinsens autoriserede Læger.

Man kan derfor ikke uden med Harmelæse de uværdige og oprørende Forsø-

*) Den saaes i den Wahlske Boghandling.

**) Frank i sit interessante System einer vollständigen medicin. Polizei, som enhver Læge og Jurist borde læse, Billeder just Kvalifikationen fra en med Laosens uegennyttige Fremgang ganske modsat Side.

gølfes, denne duelige Pæge har nu i flere Aar maatte udstaae, men som han kunde været sparet for, naar vedkommende Dyrighed havde værdiget ham den humane Opmærksomhed, der snart ville have oplyst Dyrigheden om, at Lassen ikke hører til de almindelige Kvakksalvere. Det er sandt, naar en uautoriseret Pæge angives, kan Dyrigheden ikke andet, end tage Notise af Angivelsen; men det kommer an paa den mere eller mindre fortræddigende Raade, denne Notise saa udføres paa. Man tale saameget som man vil om den juridiske Fsonomie, saa bliver der dog altid i Lovenes Execution en Forskjel efter Forskjellen i de Individuer, der udøve Lovene. Et Medlem af en Inquisitionss-kommission faaer med Tidens Længde en Haardhed i Characteren, der bliver skadelig, naar han kommer i Forretninger, hvor denne Haardhed ikke behøves, men meget mere Mildhed anbefaler. En Buchwald — en Hellfried ville paa Angivelsen om Lassens formentlige Kvakksalveri strax have indseet, at den Angivne ikke hører til de farlige Kvakksalvere, som isig uden Lov og Dom bør fratages deres licentia practicandi, ved hvis Berøvelse saamange Syge, som den Angivne havde under Guur, bleve satte i den beklagelsesværdigste Forlægenhed, da Lassen saa strax maatte forlade dem. Hr. Lassen er omtrent i samme Tilfælde, som jeg har læst om en Præst i England eller Tydskland, jeg husker ikke bestemt hvor.

Denne Præstemand var i sit Sogn og i hele Omegnen meget søgt for sine medicinske Kundka-

ber, men som og paadrog ham Distriktslægens Fiendskab, og Præsten vidste at skjule sin medicinske Præktik under en Bøns Navn, der var autoriseret Læge, men nu en formuende Godsejer, som ikke gjorde noget af Praxis, saa Distriktslægen ikke saa let kunne faae Tag i Præsten. Tilfældig kommer denne Præst med nogle Indberetninger til Distriktslægen, og finder i Stuen Lægens Søn liggende syg paa Sofaen. Paa Præstens Spørgsmaal om hvad Barnet feilede, svarede Faderen, han vidste det ikke endnu; hvorpaa Præsten, efter nøie at have beseet det syge Barn, yttrede sin Frygt for det vilde blive Kopper, hvortil han syntes, sagde Præsten, at finde Tegn. Kopperne vare siden Vaccinationens Opkomst ikke sporede i Eghen, og Faderen var en af de yngre Læger, der ikke af Praxis kjendte Symptomerne ved Kopper, imodsvarede med Latter derfor som en legitime promotus, der havde studeert sin Semiotik, den formentlig uvidende Præst, der maatte tie og gaae. Lægen curerede saa sit Barn efter sin uvidende Anskuelse saa godt, at Sygdommen efter et Par Dage forlob Barnet, thi det døde. Nogle Dage efter bliver i et af Nabo sognene en Landmands Datter syg, men som samme Distriktslæge, der blev hæntet, erklærede uden Fare, da det kun var, sagde han, en meget hæftig Forkjølelse. Lykkelig kommer samme Dags Aften Sognets Præst i Besøg hos denne Landmand. Da under Præstens Ophold Datterens Dnde tog stærkt til, og Præsten fortalte sin Vært, at deres Distriktslæge ikke kjendte Kopperne, der hist og her be-

gyndte i Egnen at yttre sig, saa blev Faberen bange for sit Barn og lod flux Nabopræsten, den uautoriserede Læge, komme. Denne, saasnart han havde seet Patientinden, erklærer, at det ville blive Kopper, og paatager sig hendes Guur — den han og med Held udfører. Men da Præsten ganske paa egen Haand har udført denne Guur, saa angiver Distriktslægen ham som en Kvalksalver, der bør tiltales og straffes. Dyrigheden, som var en klog Embedsmand og Mennefsken, kommer ved denne Leilighed tillige efter de flere Curer, som Præsten alle med Held havde udført, og lader herover optage rettlige Forhører, under hvilke og oplyses baade Præstens og Distriktslægens Guurmaader i de samme Sygdomme. Disse Forhører indsendes nu til vedkommende Medicinalautoritæt, som, efter nøie og samvittighedsfuld Undersøgelse, afgiver en paa Kunstens og Billighedens Regler støttet Eragtning, hvorefter denne Autoritæt finder, at Præsten bør fritages for al Tiltale.

Men ganske anderledes er Lassen behandlet og straffet, fordi han har lindret en Kones Smertes af Orm, der, ved den autoriserede Læges Forsømmelse, havde taget saadan Overhaand i hendes Fod, at Ingen for Stank kunde holde ud at være omkring hende.*) Det Udførligere herom fortjæ-

---

*) Denne Kone var en Frue J. i Haderslev; thi uagtet Lassen blev tiltalt for en dansk Jurisdiction og i Antebning af under den udførte Guurer, saa har man dog, for at fortrædige ham endnu mere, ogsaa opspurgt

ner at læses i selve Anken, som besuden heel og heel bør læses, før rigtig at kunde dømme om Sagen, hvorfor jeg heller ikke tillader mig at ekstrahere den. — Overalt har i de senere Aar yttret sig hos nogle vore autoriserede Læger en saa overdreven forhen ubekjendt Lyst til selv med Ubetænksomhed at forfølge Kvaaksalvere*), saa den almindelige Mand let fristes til at mislunde denne Forsølgelseslyst og mere ansee den som Følge af Brødnid end af Pligtsfølelse.***) Jeg erindrer mig en Samtale, jeg om Kvaaksalveres Forsølgelse en Gang havde med den over hele Fyen høit agtede uforglemmelige Olding Stiftsphysikus Dr. Eichell, der i høi Grad indignerede sig over disse Forsølgelser, og derfor aldrig heri ville deeltage med de andre Stiftets Læger, naar ikke den høieste Pligt fordrede det. — En anden gammel, som Praktiker og meget agtet, Læge, Cancellieraad Dr. Hahn,

---

hans Curer i Slesvig, og herfor ubdirket Stifts-
 Nørrighedens Befaling til Tiltale! Underligt, at man
 ikke har søgt videre i Tydskland og i Frankrig, hvor
 han og har praktiseret.

- *) Thi for Formalitetens Skyld at stille en Patient, der ligger i en farlig Sygdom, ved den sin Læge, han har Fortroelighed til, er, mildest talt, ubetænksomt, naar vedkommende Autoritet in loco let kunde overbevise sig om, at Lægen ingen Daare er, der curerer sine Syge hen i Vind og Vær.
- ***) Stifts- Lands- og Stads-Physici ville, istedetfor at forfølge Kvaaksalvere, gjøre sig mere fortjente af Publicum, ved at tage sig af den offentlige Reenlighed. Denne for Sundheden vigtige Green af Politiet er paa nogle Stæder under al Critik, og fast overalt mere og mindre ufuldkommen.

der bode for henved 40 Aar siden som Stiftsphysikus paa Holland og Falster, tænkte heri som sal. Eichell, og det uagtet han satte større Priis paa Skillingen end Eichell, altsaa søgte Kvalksalvernes Næringsindgreb. — Jeg har kjendt og noie kjendt den i sin Tid som Stadsphysicus i Kjøbenhavn, skjønt ikke Professor, dog høit agtede Læge Dr. Mangor; thi han var mine salige Forældres Læge og fortroede Ven. Hans endnu af vore Landboere meget afholdne Landapothek viser, at denne Forævigede var ingen Ven af Kvalksalverne, men han rediculeerte dog deres Forsølgelser, som han ifølge sin noie Kundskab til hele Danmark, ansaae deels for unyttige deels for skadelige*). Thi Mangors Stilling, først som Læge i Norge, siden som Stiftsphysikus i Viborg og saa som Landphysikus i Næstved, havde gjort ham noie bekjendt med vort Medicinalpolitie som med det hele Landpolitie og overalt med Landøkonomien; han var og derfor i Omgang en behagelig Læge, da han passende forstod at anbringe sine mange Kundskaber om det daglige Provindliv, og herom vidste en Mængde interessante Anekdoter. — Mangors Eftermand i Viborg, den over hele-Norre-Isylland daglig søgte, i sine faureste Aar bortrykkede, Læge Dr. Rogert tænkte om

---

*) Thi han vidste at her og stundum gaves Kvalksalvere, som kan gavne Kunsten. Det er til E. juridiske Kvalksalvere som allerførst anvendte Mercurius mod Syphilismen. De autoriserede Læger forfulgte dem vel derfor, men tilfids blev Curene heraf saa kundbare, at de maatt tie og selv anvende dette Middel.

Kvaksalvere ganske som sin Formand. — Ligesaatolerant tænkte, og, som jeg af egen Embedserfaring veed, handlede Ribe Stifts i sin Tid lærde Physikus Etatsraad Dr. Fridsch. Kun hvor høieste Pligt hød alle disse Læger det, kun hvor det var dem indlysende, at en Egn kunde staae Fare ved en Kvaksalver, forfulgte de ham; isvrigt tænkte de, som Dr. Eichell sagde til mig: der gives ligesaavel autoriserede som uautoriserede Kvaksalvere. Den videnskabelige Læge veed og bedst, hvor usikker Lægekunsten er*) og hvor fordærveligt det kan blive, at gjøre den Læge, der har Mængdens grundede Tillid, til en Kvaksalver. Med al Grund dolerer og Hr. Lassen, i sin Anke, over Sundhedskollegiets haarde og ganske umotiverede Dom om hans Operationer*), og overalt over et af videnskabelige Læger bestaaende Collegiums Misfjendelse af hans mediciniske og chirurgiske baade

---

*) Selv læg Mand maa slutte sig til Kunstens ufuldkommenhed af Lægernes Vanskelighed ved at standse en Epidemie, der da og gjerne først standses af den store Læge Naturen.

*) Monne ikke i Kjøbenhavns offentlige Hospitaler bøe af og til en opereret Patient? Jeg har for ikke længe siden spurgt fra et af Stadens Hovedhospitaler et saadant Dødsfald. Men langt fra, jeg lægger Operationen det til Last; thi meget vel veed jeg, der gives uforudseelige Tilfælde i alle Sygdomme. Kun saameget vil jeg hermed sige; Gud hjælp Bedkommende, om alle Curer og Operationer saaledes skulle angribes, som de laasenste ere bleve det. Dommen over den autoriserede Chirurg Hr. Sinek, under hvis Tilsyn Lassen udførte den paaanbede Operation, vil og gjøre, at man herefter kan sagsøge enhver autoriseret Operatør for en mislykket Operation. En bemiddlet Patient, der vil skianere, skal ikke forsømme det.

theoretiske og praktiske Kundskaber, dem de i 10. skriver ti, Maaneder, den imod ham anlagte Sags Ufter laae i Collegiet, havde saa god Tid til at kunde overbevise sig om. Hr. Lassens Erindringer mod dette lærde Collegiums Dom maa læses og overveies i selve hans Anke, der og tydelig godtgjør de videnskabelige Indsigter, han med al Ret gjør Paastand paa. Collegiets haarde Dom er saameget uforklarligere, som dets Medlemmer ere ex professo Nogle Medici, Nogle Chirurgi, ja Nogle ere baade Medici og Chirurgi. Det sagkyndige Publikum erkjender saaledes i Collegiets Medlem Hr. Professor Dr. Herholt, et af vore første medicinske Hoveder, der ex professo er baade Medicus og Chirurgus. Hans Ærbom og Lange Erfaring har vist overbevist ham om sin Videnskabs praktiske Usikkerhed og hvor meget selv den lærde og skarpsindige Læge staaer Fare for i sin Praxis at gribe Nubem pro Junone, at tage et Quid pro Qvo. Jeg er og saa fast overbevist om denne lærde Læges Samvittighedsfuldhed, at, hvis han havde givet sig Tid til nøie at gennemgaae den Lassenske Sags Ufter med vedhørende Forhører, skulde Collegiets Dom have faaet et ganske andet Udseende, idetmindste ikke bleven saa fordømmende som den er bleven; thi jeg veed nok at i et Collegium altid det ene Lem giver noget efter for det andet, at de Alle kunde leve i Fred, skjønt en saadan Collegialfred ikke altid for det Offentlige er saa gavnlig*), — Det

*) Den store Konge af Preussen og ligeledes hans Fader havde og just derfor Mistroe til den collegiale Be-
tyrelse.

er Splid, som holder Alt i Naturen vedlige, ved Roer falder Alt i Staver*).

Hvad der kan lægges Hr. Lassen til Last, er, at Han ikke har underkastet sig de i sin Videnskab lovbefalede Prøver. Men hans Anke inderholder herfor den antageligste Undskyldning, der tillige viser, hvorledes han for sin Fædernelands Fjærlighed og Hengivenhed for sin Konge er bleven et Offer, og det i selve sit Fæderneland. Den Tænkende, den Upartiske, læser ikke uden med rørende Bølelse, hvad herom fortælles i Anken, og med Overbeviisning om det tilsyneladende Tilfældige, men dog Naturnødvendige, som regjerer Alt i denne Verden. Ogsaa beviser snart hvort Pavgina i denne Anke, at Forfatteren vel kan staa ved Siden af enhver examineret Læge.**)

Den uexaminerede Lassen har og havt den Revans, at, medens alle Fyens Beboere lydelig yttre deres Bængsel efter at han igjen maa praktisere, har en til Fyen ankommen Candidatus Medicinæ, for hvem Lassen og var en Kvalksalver, dog, uagtet sin Examen rigorosum, maattet igjen forlade Landet, fordi han ingen Praxis der kunde vinde, endstjønt den Lassenske Anke røber, at Fyen høiligen trænger til flere duedige Læger, om de end kunde

---

*) At dette og gjælder i den indvortes Statsbestyrelse har Plutarch Kjenne og lærerige Ytringer om i Kong Ageflaus's Biographie.

***) Ja, maatte maaen Doctor og Professor; thi længst forbi ere i Danmark de Liber, da disse Titler vakte grundet Fordom for Lærdom.

alle curere for Typhus. *) Havde Lassen truffen for en Dyrighed, som hiin omtalte Præst, saa ville han vist og uden al Examen have, ifølge sine tilstrækkelig beviiste Kundskaber, faaet en uindskrænket Licentia practicandi. Vi have baade geistlige og juridiske Embedsmænd, blant de sidste selv en af vore med Forstand virksomste Stiftsbesalingsmænd,**) uden Embedsexamen, som de dispensertes fra, forbi Omstændigheder forbød dem, itide at underkaste sig den.***) Men, skjønt ikke selv Læge, saa kjender jeg dog saameget til Lægekunsten, at jeg tør paastaae, ingen Embedsexamen mindre end den medicinske borger for practisk Duelighed. Jeg tør troe, at saadanne Attester, som den Lassen'ske Anke indeholder, og hvoraf, som jeg veed, Hr. Lassen kan skaffe langt flere, ere paalideligere Beviser, end nogen Examen, for praktisk Duelighed.

Overalt, at jeg ved denne Leilighed skal ytre min Mening om en Indretning, jeg ofte har tænkt over, vi gjøre i Danmark formeget af Gra-

---

*) Havde jeg Hr. Dr. Heiberg's Geni, saa ville jeg om denne Typhus, som den grasseret i Provincerne, kunne skrive en Baudeville.

***) Jeg siger med Forstand, thi dertil hører en højere Virksomhed end ilig og punktlig at besvare og expedere de til Stifts- eller Amts-Contoret daalige arriverede Breve. Dog jeg har om hine tgl. Befalingsmænds vigtige Embeder udsørlig yttret mig i Ny Minerba.

****) En af vore ikke ubigtige juridiske Embedsmænd, Notarius Publicus i Kjøbenhavn, har heller ingen juridisk Embedsexamen. — Thi en Notarius betyder nu noget mere, end der ligger i dette Embedsnadus oprindelige Betydning.

miner, der dog oftest ikke skaffe den Sikkerhed, de skulle. Selv vore Embedsexaminer bevise dog kun høiest den Examineertes Brødlærdom, men ingenlunde at han er nogen filosofisk praktisk Lærd. Tysklands mange store og grundige Lærde, hvortil i Danmark ledes efter Mage, have ikke været opholdt af nogen saadan Examenstvang. *) Sandt Staa- ten kan vel behøve en Control med de Unglinge, der videnskabelig opdrages og oplæres tildeels paa Statens Bekostning, og det kan altsaa ikke for- tænkes vedkommende Autoriteter, at de yttre For- dom for de Unglinger, der have udmærket sig i deres Examiner, særdeles Embedsexaminer. Men Fordommen imod de Unglinger, der mindre ud- mærkede sig igjennem Embedsexamina, bør dog ikke følge Manden ind gjennem sit Embede, naar han han der viser sig som en duelig Embedsmand.

---

*) Folge af denne Trang er, at den til en Examen læs- sende Student altid maa søge den Professor, der i Bis- denstaben examinerer, om der og i samme Bidskab giv- ves en anden lærdere Docent. Jeg hører saaledes med Fornøielse, at vort store Sproggenie, Professor Rask, læser over de orientalske Sprog, hvori han vist er grundig hjemme, men at han har valgt det arabiske istædet for det hebraiske Sprog, er vist, fordi i sidste Sprog er ansat en examinerende Docent, hvis orien- talske Sprogkundskab dog endnu er ubekjendt. At ellers Docenten tillige er Examinator er snart, som om en Regnskabsbejant selv skulle revidere sine Regnskaber, og borde derfor ikke finde Sted. Da vor Høiskole lige- ger i en Stad som Kjøbenhavn, kunde det eiheller falde vanskeligt blant de høiere verdslige og geistlige Em- bedsmand at finde Examinatorer. En Høiefterretsaales- for, en Collegideputeres, en Lovlæge, en Provst ville og herved nødes til at forfriske deres lærde Universitæts- kundskaber, som alt for ofte lægges hen og glemmes.

Erange Raar, der forbyde langt Ophold ved Universitætet, og under Opholdet gjøre tidspildende Conditioner nødvendige, tvinge ofte Unglingen med et godt Hoved og gode Forkundskaber til for sin Embedsexamen, at lade sig nøie med en ringere Character, end Unglingen med det mindre gode Hoved og ringere Fundamenter, der har Raad til ved Universitætet at opholde sig saamange Aar, som han behøver, for med bedste Character at naae sin Embedsexamen*). Hvad angaaer den theologiske Embedsexamen kunde jeg nævne flere baade Bisper og Provster, og nogle af dem for Embedsduelighed Udmærkede, der dog for deres Embedsexamen kun havde Haudillaudabilem ja kun Haudcontemnendum. Selv en i Kløverbladet af vore det 18de Selsk, udmærkede meest fortjente Lærde, Erik Pontoppidan havde for sin theologiske Attestats kun Haudillaudabilem, og bøde dog som videnskabelig Dypsynsmand ved

---

*) Man oversee ikkeheller, hvormeget det ved Examen kommer an paa en stærk Sukommelse og en flydende Lunge. — Færdigheder der ingenlunde ere afgjørende Beviser paa grundige Indsigter. Vi have herpaa et frappant Exempel i afsøde Secretar Gudenrath. Til hans Tid havde i Mandø Minde Ingen saa udmærket taget sin Embedsexamen (den latin juridiske) som han, saa idetmindste gik Ordet, og selv Jacob Edvard Coldbjørnsen havde store Tanker om ham. Men ved Concoursen nogle Aar efter til et juridisk Professurat maatte han dog staae langt tilbage ikke alene for Cold, men for den langt yngre Schlegel, der blev Professor paa en saa hæderlig seierrig Maade, som siden Friis Kottbøll Ingen var bleven det. Thi i en Alder af kun saa Aar over de toti sattes han ved Siden af den langt ældre Cold og slog det store Lys Gudenrath ganske af Marken.

det første videnskabelige Institut i Danmark og Norge, efterat han isorveien havde været først Hofpræst saa Biskop. Overalt den lærde Præst bliver ikke altid den duelige og virksomme Bisp eller Provst, naar han i disse Embeder vil fortsætte sin Lærdom. Af alle Sjellands Bisper i sidste og næstsidste Sekler var uden tvivl Hersleb den mindst lærde, men den nyttig-virkosmste Bisp. Balle havde Anlæg til at blive en lærd Mand — en Balch, hvis værdige Discipel han og var; men da han opofrede Toren af Lærd for Toren af Prælat og gik fra Cathederet til Bispestolen, saa fandt han det for Pligt ganske at leve for sine biskopelige Enkler. Hans senere theologiske Skrifter rabe derfor en Forfatter, der staaer vel et halvt Sekel tilbage i sin Videnskab. Dette gælber da og om Balles i Embedsbuelighed Rival og mæstee i Noget Doermand. Thi Tonne Bloch var med sine Svagheder dog en udmærket Biskop, som Fyens og Lollands Stifter fylde meget. Men derfor og, at hans Pauli Rescripter, saa lærde de kan være, dog vise, at Bloch i philologia sacra ikke var gaaet frem med sin Tid. Men fordi jeg saaledes troer, at en kan være saagod Præst, Provst, Bisp med ringere som med bedre Character, saa være det dog langt fra mig derfor at nedsette Indretningen ja selve Fortrinnet den bedste Character giver en Embedscandidat fremfor sine Lævnaldrende med ringere Character, naar, som sagt, Fortrinnet ikke gives paa ældre duelige Præsters Bekostning. — Med den juridiske Embedsexamens bedste Cha-

racter er forbundet Udgang til Ede i de høiere Retter. Uagtet vist ofte bedste Character i denne Examen saalidet sikkert borger for fortrinligere Kundskaber som i enhver anden Embedsexamen, især naar Examinatus efter Examen lægger sin Bog hen,*) eller dog ikke bruger den, uden naar Nødvendighed kræver det eller ingen behageligere Tidkort høves; endskjønt vel derfor mangen Embedsmand i det juridiske som i de andre Fag med Haudillaudabilis uddanner sig ved fortsat Studium til at blive en mere videnskabelig Mand end Laudabilisten, saa er dog ifølge Ugtelsen et Lands høiere Retter bør have en saa at sige Nødvendighed i dette Characterfortrin; Forandring heri ville kun forsøge den Vilkaarlighed, der desuden saalet finder Sted ved Embedsbesættelse; den formaaende Patron, som det offentlige Bedste mindre end hans Clients Velgaaende ligger paa Hjærte, ville da sige, for at faae Clienten i Været, at han kjendte ham saa vel, at skjønt han kun har fra Universitætet Haudillaudabilis, saa har han dog siden studeert saa flittig, at han nu overseer mangen Laudabilist, og derfor bør nyde Dennes Rettigheder. I dette Characterfortrin kan og bør altsaa vist ingen Forandring gøres, uagtet,

---

*) Den kan umulig have overbleven Begreb om Examiners Værd, som fortsætter sine Studeringer gjennem sit hele Liv; thi han maa bedst vide, hvor Lidet det var i Grundten han vidste, da han, selv med bedste Character, tog sin Examen.

som sagt, bedste Character, saalidet for den juridiske som for den theologiske eller anden Embeds Examen altid borger Candidatens større Embedsduelighed fremfor Candidatens med den ringere Character. Men, som ligeledes sagt, saadanne Ufuldkommenheder ere der i alle menneskelige Indretninger. De hæves kun eller formindskes dog, ved herom at høre Fleres Mening, og især den offentlige Mening. — Allermindst finder dog denne Sikkerhed for Embedsduelighed Sted ved den medicinske Embedsexamen, den indrettes nok saa strængt som muligt*). Jeg har selv ved en anden Leilighed foreslaaet, at Candidaten, som i denne Examen især ville udmærke sig, borde opgive en og anden Forfatter fra den klassiske Old. Om han til Exempel lærte udenad Hippokrates's Aphorismer i deres Grundprog, kunde derved bemærke variantes lectiones og hvilke ere de kritisk rigtigste, kunde opgive de af disse Aphorismer, Sel sus har brugt og hvorvidt denne Romer altid passende har brugt dem, kunde udpøge de Aphorismer, tidligere Tidens Erfaring har stadfæstet og altid vil stadfæste m. M. Naar Hippokrates's ægte Aphorismer skilles fra de under hans Navn gaarnde falske, saa er dette Arbejde ikke saa her-

---

*) Fire Aars Studium, som Hr. Professor O. Bang i sin Propeudeutik synes at antage, kan da ikke heller være tilstrækkelig til at faae praktisk Færdighed, og ved Examen faaes jo dog Tilladelse til at praktisere. — Prøvelæger kunde synes nødvendigere end Prøveprocuratorer.

Fulst for en Yngling, hvis Erindringsævine i de Aar er i sin fulde Kraft.*) Dog lad end en saadan haabesfuld Candidat have læst alle de ægte hypokratistiske Skrifter, ja lad ham endog kjende de flere græske Lægers Skrifter, lad ham nøie være bevandret i alle Lægevidenskabens mange Discipliner, saa han baade historisk og filosofisk kan gjøre Rede for dem, saa kan Examinatorerne af en saadan Candidates fortsatte Studium vel i ham love sig en Hæder, men ingenlunde kunde de visse sig eller Publikum om i ham at faa nogen stor praktisk Læge. Thi om det praktiske Blik, der, efter min Anskuelse af Lægekunsten, udgjør den fuldkomne praktiske Læge, indseer jeg ikke nogen Examen kan overbevise. Dette Blik er nok desuden af de Sjæleævner, som hos Baa tidlig udvikles, og vist altid stærkt forsøges ved Erfaring. Et saadant praktisk Blik gives der vel og i andre

---

*) Kundskab til de græske Lægers Diætetik, der i deres Kunst udgjorde en saa vigtig nu ofte forsømt Deel, ville og kunde udmærke en ung lærd Candidat. Bedst vel, at denne Kundskab samles af selve de græske Lægers Læsning. I Ægypternes Medicin er Diætetiken en meget vigtig og interesserende Deel, hvorefter Herodot og Diodor opbevare flønne Efterretninger. Fra dem har rimeligt og Grækerne faaet deres Medicin, men som de forstode, som med Alt hvad de borgebe fra ældre Folk, at paatrykke deres Genies Stempel, og herige og befrugte saaledes, som var det oprindelig Græsk. Vise kunde og en ung Candidat udmærke sig ved af en og anden klassisk Historieffriber, græsk eller latin, at samle og kunde forklare alle de der forekommende Sygdomme.

Videnskaber og Kunster, men næppe i nogen af den Bigtighed og Banskkelighed som i Lægekunsten. Derfor vel og at stundom selv den lærdeste, i Videnskabernes Theorie dybest indvierte, Læge ikke altid er nogen udmærket praktisk Læge, ja ofte ganske afholder sig fra al Praxis og ene lever for sine Bøger. Den dybsindige, af sin Physiologie alene, om han aldrig havde skrevet Mere, udødelig fortjente, Haller afgav sig saaledes aldeles ikke med Praxis. Den lærdeste danske Læge, vi i de sidste 100 Aar har havt, er uden tvivl Friis Rottbøll. Han læste Hippokrates og Celsus i deres klassiske Grundprog saa færdig, som han læste Boerhaave og Haller i de levende Sprog; han var dertil en bekjendt grundig Anatom. Men Rottbøll følte selv, at han ingen hældig praktisk Læge var, praktiserede derfor ikke, heller i de sidste 30 til 40 Aar. Bist og, at jo mere videnskabelig dannet en Læge er, jo ængstligere maa han være i Kunstens Udøvelse, ja ofte ønske, at han kunde leve uden at praktisere. Thi med ingen Embedsmands, høi og lav, bekymrede Stilling i Staten kan den videnskabelig dannede, og samvittighedsfulde Lægeslignes, uden det skulde være Generalens i Felten.

Sluttelig beklager jeg, at, saa et interessant Bidrag til den danske Medicinalhistorie denne Lassen's Anke end er, Forfatteren dog ikke har skrevet den paa Latin eller Tydsk, da han, som jeg veed, er færdig i begge Sprog. Her i Kjøbenhavn vil den under Publicums Beskjæftigelse

med og Udgifter til den begejstrede hellige græske Skare *) og Sangerstuen Madam Catalani **) kun gjøre liden Opfygt, og her

---

*) Saaledes kalder en Engländer, der, som jeg, gjør Nar af Tidens Græfomanie, de Sælftaber, der samle til Græfkerne, og beider Forstanderne at varetage sig for, at Græfkerne ikke af Taknemmelighed skal sende os de siddne Usæder, som hine indenlandste græske Skarer vare forfaldne til, saa de bleve cretainske Ageler. Thi alt for bekjendt er det, at saa cultiverede de saa kaldte ædle Græfer vare, saa i Meget uciviliserede vare de dog, saa de smittebe selve Romerne, der oprindeligt vare mere civiliserede end Græfkerne, hvad og Cicero med Rette lader dem høre.

**) Ved de olympiske Læge indfandt sig engang en saadan Sangerstue, saa udmærket ved at kunde efterabe Nat-tergalen, at hun til Bogens, til Hest og til Fods trak fra hele Græfkerland en Mængde Menneker til sig. Kun en græf Philosoph vilde ikke følge Mængden, men svarede sine Venner, som vilde, han skulle følge med dem: "Jeg har hørt selve Nattegalen." — Hvo der ellers har nu snart i et Decennium læst og læser Statstidens Dillæg, maa, naar han føler for Fæderneland og Landsmænd, gjøre sig selv det Spørgsmaal: om de der have — som Ordsproget lyder — Mere, end de kunde æde op paa een Dag, ikke mere patriotisk ybede deres Overflødigbed til de mange — alleroftest uden al Skyld og Brøde — ulykkelige Landmænd, Herremænd som Bønder, der, forfulgte af offentlige og private Creditorer, maa med Kone og Børn forlabe Huus og Hjem. En philosophisk statistisk Udsigt over de Landeindomme, der paa den Maade ere i de sidste 10 Aar folgte hele Danmark over, ville blive interessantere for Dagens

var det dog, den skulle gjøre almeen gavnlig
Opfigt.

Endere, end det Bind og Veir, den oftest opvarter
med, og Dagens Redactor er jo selv Statistiker. Dog
af det nu i sin Død liggende — Navnene Seidelin
og Soldin forbund saa hændende — Skilberie, har jeg
erfaret, at Skilberiets nu værende Redactor anseer
philosophisk Statistikk for Nonsens. Som en Dumtian
har jeg altsaa ladet mig narre mine Penge fra af den
forævigede Schløsser, hvis Skrifter allerførst gav mig
Idee om philosophisk Statistikk, efter hvilken Idee der
skal være samme Forskjel mellem den philosophiske Sta-
tistiker og den statistiske Samler, som mellem Byg-
mesteren og hans Håndlanger.
